

Er zijn taalkwesties waarover heel verschillend kan worden gedacht. Taalkundige Frank Jansen behandelt iedere maand zo'n kwestie, en nodigt iedereen uit te reageren.

Moet de kak-*r* worden tegengegaan?

De *r* is een bijzondere klank. Het is de enige in ons taalsysteem die op diverse plaatsen gearticuleerd kan worden, zolang er maar iets tegen iets anders aan trilt. De meestvoorkomende *r*'en zijn de tongpunt-*r* (waarbij de punt van de tong verticaal kwispelt tegen de kassen van de boventanden) en de huig-*r* (waarbij de huig kwispelt tegen de achterrand van de tong). Deze ondervinden geduchte concurrentie van de 'kak-*r*', waarbij de tongpunt naar boven omkrult, zodat een *j*- of *w*-achtig geluid ontstaat. Deze laatste variant, ook wel de Gooise, Kennemer of Amstelveense *r* genoemd, geeft aanstoot. Is het een goed idee de verdere verspreiding van deze kak-*r* tegen te gaan?

VOORSTANDER

De *r* mag dan door de variatie in articulatiemogelijkheden een fenomeen zijn, de standaardtaal heeft behoefte aan sta-

biliteit en eenvoud. Dus liever niet naast de tongpunt- en de huig-*r* nóg een variant in de standaardtaal opnemen. De kak-*r* is ook een teken van gemakzucht, omdat het meer energie kost om tong of huig te laten trillen. En natuurlijk loont een dergelijke inspanning: beide gewone *r*'en zijn aanzienlijk duidelijker dan die vage *j* of *w*, die bovendien na een klinker helemaal verdwijnt. Zegt Sacha de Boer nou 'Hij giet' of 'Hij giert'?

Maar laten we eerlijk zijn. Dit zijn allemaal rationalisaties van een gevoel, en dat gevoel heet afkeer: de kak-*r* klinkt aanstellerig, verwend, modieus, polo-over-de-schouders-en-een-dubbele-bonus-in-de-beurs. Weg ermee! Nieuwslezers moeten eerst leren het woord *journaal* uit te spreken. En op school moeten weer uitspraaklessen komen, en wie het niet kan, moet maar naar de logopedist. Tenslotte is het ook gelukt de brouw-*r* uit de standaardtaal weg te werken. Deze *g*-achtige variant was een halve eeuw geleden nog algemeen, maar valt nu eigenlijk alleen nog in plat Haags te bewonderen. Dan moet het ook lukken om de kak-*r* tot enkele villagemeentes terug te drijven.

TEGENSTANDER

Gelukkig is de voorstander in tweede instantie eerlijk, zodat ik aan zijn rationele argumenten weinig ruimte hoef te verspillen. Die misverstanden zien er erg gezocht uit. De historische variatie in de uitspraak van de *r* maakt al duidelijk dat ook voor de klanken in de standaardtaal een zekere bandbreedte bestaat. Dat de kak-*r* minder moeite kost,

is natuurlijk alleen maar mooi meegenomen. Taal is een middel, geen doel. Van dat grotere gemak hebben ook anderen voordeel, zoals mensen met een spraakgebrek en moedertaalsprekers van een taal zonder *r* (Chinezen) of met een kak-*r* (Engelsen).

Maar laat ik eerlijk zijn: de echte reden om tegen een anti-kak-*r*-beleid te zijn, is de onuitvoerbaarheid ervan. Voor een groot deel van de Nederlanders is die *r* normaal. Blijkbaar hebben deze sprekers er een voordeel in gezien om deze klank te adopteren. Hoe Youp van 't Hek er ook tegen fulmineert, die polo-over-de-etcetera's hebben een zekere onderhuidse aantrekkingskracht. De sprekers met kak-*r* zullen zich thuis voelen bij nieuwslezers met hun kak-*r*. Niemand vraagt zich af hoe deze sprekers de tongpunt-*r*-sprekers waarderen. En dan die arme leraren, die naast hun andere taken ook nog eens aan zo'n irrationele bijzaak aandacht moeten besteden. Niet doen!

Wat vindt u ervan? Moet de kak-*r* worden tegengegaan?

Geef voor 21 december uw mening op onze website: www.onzetaal.nl/homofkuit. Of stuur een briefkaart met 'Kak-*r* tegengaan' of 'Kak-*r* niet tegengaan' naar de redactie van *Onze Taal*, Raamweg 1a, 2596 HL Den Haag. In de volgende aflevering de uitslag.

Antwoorden Taaltest

(zie pagina 359)

A. Spelling

1. b. Chinesekoolstampot
2. b. kohlpotlood
3. a. geaerobict
4. b. hypnotiseren
5. a. scabreus

B. Woordenschat

1. c. vrij van innerlijke tegenspraak
2. c. snoezig
3. b. mutsje
4. b. plastische neuschirurgie

C. Zoek de fouten

1. *wenkbrauwlijntjes, verformfaaide, diepgedecolleteerde of diep gedecolleteerde, turquoise of turkooizen*
2. *eruit, collega-model, competitief, brak zij een lans voor haar, voortschreed*

D. Extra

Dibberen; dat betekent 'praten'.

Uitslag vorige stemming

Leerlingen moeten meer gestimuleerd worden om Duits te kiezen als tweede vreemde taal. Dat vindt de overgrote meerderheid (91%) van de meer dan 200 stemmers. Slechts 9% is tegen het stimuleren van Duits op school.

Waarom is bijna iedereen voor? Het Duits is aan het Nederlands verwant, meer dan het Engels, en er worden interessante en mooie boeken in die taal geschreven. Met Duits bereik je bovendien zo'n 100 miljoen andere Europeanen.

In het stukje in het novembernummer stond niet waar die extra uren voor het Duits vandaan moesten komen. Misschien waren er meer tegenstanders geweest als erbij had gestaan welke vakken erdoor benadeeld zouden worden. Uit de reacties van de stemmers blijkt dat de uren Duits in ieder geval niet van de uren Nederlands af mogen.